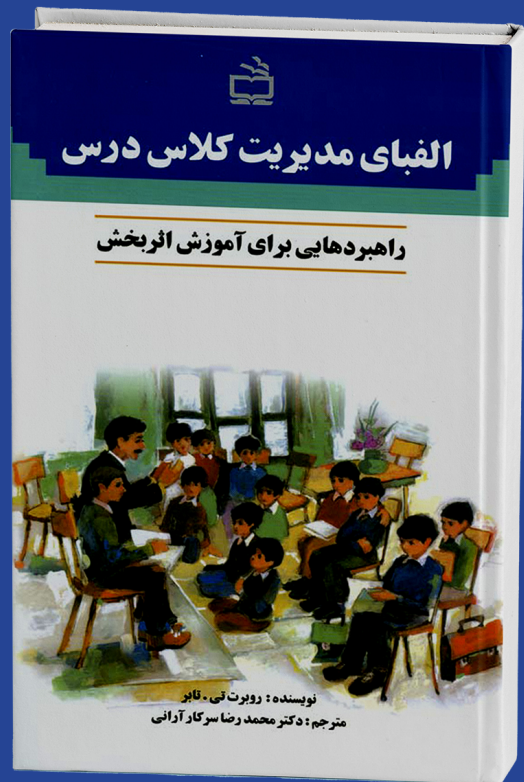

خلاصه‌ی کتاب القبای مدیریت کلاس درس

روبرت تابر

ترجمه‌ی محمد رضا سرکار آرانی

نشر سازمان پژوهش و برنامه ریزی آموزشی

خلاصه نویسی: لیلا سادات سیدروحانی

ویرایش: سمیه صادقی

(خلاصه کتاب‌های ارائه‌شده در دوران، صرفاً در جهت معرفی کتاب عرضه می‌شوند و جنبه‌ی تأیید و تصدیق از طرف مؤسسه‌ی دوران را ندارند. از اینکه ویژگی‌های منحصربه‌فرد کودکان را مورد توجه قرار داده و مطالب نوشته‌شده را به همه‌ی کودکان تعمیم نمی‌دهید و با توجه به مطالب کتاب، انتظارات خاص برای کودکان ایجاد نمی‌کنید، سپاس‌گزاریم.)

انضباط

در پژوهش‌های انجام شده مشاهده کرده‌اند که انضباط، نقش موثری در مشکلات مدارس داشته و معلمان هم به آن اذعان دارند. بعضی معلم‌ها انضباط را چیزی جدی و خشک می‌دانند و بعضی دیگر نه! در طی کاوش و سؤالاتی که پژوهشگران در ذیل این سؤال "مکتب فکری شما درباره‌ی یادگیری دانش‌آموزان و رشد و پیشرفت تحصیلی آنان چیست؟" داشته‌اند می‌توان معلمان را به سه گروه تقسیم کرد:

مداخله‌گر
غیرمداخله‌گر
معتقد به تأثیر متقابل

۱. مداخله‌گر:

به اصول شرطی‌سازی معتقدند و وظیفه‌ی معلم را اداره‌ی محیط می‌دانند. به تشویق و تنبیه معتقدند. معلم پیشگام است و نقش اصلی را برعهده دارد.

۲. غیر مداخله‌گر:

از نظر این افراد باید محیطی برای دانش‌آموز فراهم شود تا در آن محیط رشد و پیشرفت کند و انگیزه‌ی درونی از اهمیت بالایی برخوردار است. معلم جهت‌دهنده در پرورش کودک قرار نمی‌گیرد ولی در عین حال کودکان را به حال خود نیز رها نمی‌کند.

۳. نظریه‌ی تأثیر متقابل:

از نظر این افراد وقتی مشکلی به وجود می‌آید حتماً نباید به کمیت و تعداد مشکلات اهمیت داد بلکه بیشتر باید به حل مشکلات توجه کرد و هر دو طرف نیز در حل مشکل مشارکت داشته باشند.

پیشنهاد‌هایی درباره‌ی مدیریت کلاس

معلم‌ها برای اینکه تدریس موفق داشته باشند باید بتوانند نظم و انضباط را در کلاس ایجاد کنند ولی نظم و انضباط برای یک تدریس موفق کافی نیست. حال پیشنهادهایی برای مدیریت کلاس به معلمان داده می‌شود که به شرح زیر است:

۱. تنها واکنش نشان ندهید، عمل کنید.

معلمان باکفایت، حرفه‌ای عمل می‌کنند نه اینکه تنها واکنش نشان دهند. این افراد تابع و پیرو نیستند بلکه خودشان رهبر و تنظیم‌کننده‌اند.

۲. مسؤولیت‌ها را واگذار کنید.

هر چقدر معلم مسؤولیت‌ها را به کودکان و دانش‌آموزان بسپارد نیاز کمتری به مدیریت کلاس دارد. مسؤولیت دادن به دانش‌آموزان، احساس توانایی و با کفایت بودن به آن‌ها می‌دهد. معلمان نیز برای آموزش مسؤولیت‌پذیری به دانش‌آموزان نیاز به برنامه‌ریزی دقیق دارند.

۳. عقب بایستید و به دیگران فرصت دهید.

این روش به معلمان یاد می‌دهد که حواسشان به همه‌ی دانش‌آموزان کلاس باشد و در هنگام پرسش و پاسخ توجهشان فقط به یک دانش‌آموز معطوف نباشد. معلم، عقب کلاس بایستد تا دانش‌آموز مجبور باشد بلند صحبت کند به طوری که همه‌ی بچه‌ها صدای او را بشنوند و همچنین در بحث کلاس شرکت همگانی به وجود بیاید.

۴. آرام، خون سرد و حرفه‌ای برخورد کنید.

معلم برای تأدیب یک دانش‌آموز حتماً باید با حفظ احترام و خون سردی این کار را انجام دهد زیرا تأثیری که رفتار معلم در تأدیب دانش‌آموز بر روی شاگردانش می‌گذارد بیشتر از هر زمان دیگری است و رفتار معلم الگوی دانش‌آموزان قرار خواهد گرفت.

۵. به دانش‌آموزان توجه کرده و تلاش کنید تا این توجه را نشان دهید.

وقتی شخصی شغل معلمی را انتخاب می‌کند حتماً به این شغل و دانش‌آموزانش علاقه دارد و چقدر خوب است که این علاقه و احساس خوب را ابراز کند. با ابراز علاقه معلم مشکلات انضباطی دانش‌آموزان کمتر می‌شود و معلمان مدیریت کلاس خود را با موفقیت بیشتری انجام می‌دهند؛ همچنین با این روش، مدرسه مکانی مطلوب و امن برای دانش‌آموزان خواهد بود.

۶. رفتارهای خوب و مطلوب دانش‌آموزان را در نظر بگیرید.

معلم‌ها باید به رفتارهای خوب و مطلوب دانش‌آموزان خود توجه داشته باشند، به خصوص زمانی که خودشان هم از این رفتارهای مطلوب احساس خوبی به دست می‌آورند و آن را ابراز می‌کنند زیرا توجه نشان دادن به رفتارهای خوب دانش‌آموزان باعث تداوم رفتارهای خوب آن‌ها نیز می‌شود و هر چقدر توجه به این خوبی‌ها کمتر باشد دانش‌آموز انگیزه‌ی کمتری برای انجام رفتار مطلوب خواهد داشت.

۷. از تجربه‌های همکارانتان استفاده کنید.

یکی از راهبردهای بسیار کارآمد این است که معلم‌ها به کلاس‌های همکارانشان رفته و با دقت و تمرکز بالا کلاس و مدیریت کلاس همکارشان را مشاهده کرده و سپس بعد از کلاس با معلم همان کلاس نشستنی برگزار کرده و با هم گفت‌وگو کنند. این راهکار برای همه‌ی معلم‌ها کاربردی و مورد استفاده است.

۸. پیامدهای منطقی طبیعی و تدبیری رفتارها را در نظر بگیرید.

پیامدهای طبیعی آن دسته پیامدهایی هستند که به صورت طبیعی ایجاد می‌شود، شخص در ایجاد آن دخالتی ندارد و به طور طبیعی از رفتار افراد ناشی می‌شود. مانند وقتی که کودک لگوهایش را روی زمین ریخته و وقتی می‌خواهد راه برود، پایش روی یکی از آن قطعه‌ها می‌رود و درد می‌گیرد. بنابراین کودک بر اساس این پیامد منطقی می‌آموزد که لگوهایش را در گوشه‌ای قرار دهد تا به راحتی قدم بردارد.

۹. به طور انفرادی تأدیب کنید.

این روش در جمع تشویق و در تنهایی تنبیه کنید را بیان می‌کند. وقتی تأدیب به صورت انفرادی و به صورتی باشد که دانش‌آموزان دیگر نشنوند، تأثیر بسیار بیشتری دارد تا زمانی که دانش‌آموزی مقابل دیگر دانش‌آموزان تأدیب می‌شود.

۱۰. دانش‌آموزان چالش‌برانگیز کلاس خود را با دانش‌آموزان یکی از همکاران خود جابه‌جا کنید.

گاهی اوقات معلمین برای اینکه نظم و انضباط در کلاس حاکم شود دانش‌آموز مسئله‌دار کلاس خودشان را با دانش‌آموز مسأله‌دار کلاس همکارشان تعویض می‌کنند. معلمین آگاه باشند که این تعویض جنبه‌ی تنبیهی به خود نگیرد و این عمل با آرامش کامل انجام شود چون فقط قرار است دانش‌آموز پیش‌دوستان خودش نباشد و در محیطی متفاوت قرار بگیرد و در آن‌جا مسؤولیت‌هایش را انجام دهد.

۱۱. تفاوت‌های فردی و ویژگی‌های خاص دانش‌آموزان را در نظر بگیرید.

معلمان برای تدریس در کلاس باید حتماً بر این نکته توجه داشته باشند که هر دانش‌آموزی ویژگی‌های خاص خودش را دارد و معلم نباید همه‌ی دانش‌آموزان را با یک دید نگاه کند. شایسته است تا معلم برای هر کودکی برنامه و رفتار خاص خودش را داشته و انتظاراتش از دانش‌آموز به گونه‌ای باشد که متناسب با شرایط و توانایی‌های او تعریف شود و باعث رشد و پیشرفت گردد. این انتظارات نباید بالاتر یا پایین‌تر از حد توان دانش‌آموز باشد.

۱۲. برای موقعیت‌های اضطراری و غیر مترقبه برنامه‌ریزی کنید.

بهتر است هر معلمی برای زمان‌هایی که ممکن است اتفاقات ناگهانی پیش بیاید فکر و برنامه‌ریزی از پیش تعیین شده داشته باشد تا زمانی که اتفاقی افتاد در کمترین زمان ممکن بتواند اوضاع را مدیریت کرده و مانع هر چه و مرج و بی‌انضباطی شود.

۱۳. به جای ستایش از فرد انجام دهنده‌ی عمل، به تشویق عمل انجام شده پردازید.

دانش‌آموزان ارزش خود را به کاری که انجام می‌دهند می‌دانند پس چقدر مهم است که معلم کاری را که دانش‌آموزان به درستی انجام می‌دهند و تلاشی که برای آن کار مبذول داشته‌اند را تشویق کنند.

۱۴. محیط کلاس را به نحو مطلوبی سازمان‌دهی کنید.

وقتی ماهیت کلاس برای کودکان مطلوب، جذاب و غنی بوده و کسل‌کننده، یک‌نواخت و غیر جالب نباشد؛ معلمان کم‌تر دچار بی‌انضباطی و مسائل جانبی دیگر می‌شوند و مدیریت کلاس راحت‌تر است.

۱۵. اساس و ریشه‌ی رفتارهای نامطلوب را از بین ببرید.

وقتی دانش‌آموزی رفتار ناشایست انجام می‌دهد، معلم باید بتواند ریشه و منشأ آن را پیدا کند و باعث تقویت رفتار او نشود. این امر سبب از بین رفتن رفتار نامطلوب می‌شود.

۱۶. ارتباطات چشمی را دست‌کم نگیرید.

یکی از مهارت‌های مهم در نظم و انضباط دانش‌آموزان داشتن تماس چشمی بدون کلام است. در این مهارت که معلم می‌تواند آن را تمرین کند و یاد بگیرد، بدون صحبت کردن، به دانش‌آموزی که رفتار نامطلوب انجام داده نگاه می‌کند و همین تماس چشمی دانش‌آموز را متوجه رفتارش می‌کند.

۱۷. به جای دوست بودن با دانش‌آموزان، دوستانه رفتار کنید.

معلم حرفه‌ای نباید خود را به عنوان دوست بچه‌ها معرفی کند زیرا دانش‌آموزان خودشان دوستان هم‌سن و سال دارند و نیازی به دوستی معلم ندارند اما خوب است با آنان دوستانه رفتار کرده و فاصله و حریم شغلی خود را حفظ کند.

۱۸. کینه‌توزی نکنید.

وقتی دانش‌آموزی کار اشتباهی انجام داد همان کارش را به او تذکر دهید و او را تأدیب کنید. معلمین آگاهانه با بخشش صحیح و کاربردی اشتباه‌های دانش‌آموزان، ایشان را به رفتار مطلوب سوق دهند.

۱۹. از تأثیر تحکیم احترام با دست دادن غافل نشوید.

وقتی دانش آموزی کارش را به درستی انجام می دهد، معلم با دست دادن به او نشان می دهد که هم ارتباطش می تواند گرم و صمیمی باشد و هم مهر تأییدی است بر رفتار دانش آموز، آن هم در صورتی که درست، با صداقت و صمیمیت دست داده شود.

۲۰. در صورت امکان برخی رفتارهای ناشایست را نادیده بگیرید.

اکثر دانش آموزان در کلاس به خاطر جلب توجه، رفتار نادرست از خود بروز می دهند. اگر معلم آگاهانه به رفتار ناشایست دانش آموز توجه نکند و در عین حال به رفتار درست و مطلوب توجه نشان دهد باعث می شود تا دانش آموز رفتار ناشایستش را ترک کند.

۲۱. پیام های عاری از سرزنش (پیام «من» به جای پیام «تو») را به کار ببرید.

برای اینکه روابط درستی میان دانش آموز و مربی برقرار باشد رابطه باید برنده-برنده تعریف شود. منظور از پیام «من» پیامی است که به معلم داده می شود و مخاطبش خود معلم است. این پیام «من» سه بخش مهم و اساسی دارد: یک بخش توضیح و تشریح رفتار دانش آموزان است، آن هم بدون هیچ سرزنش و تحقیری. بخش بعدی تأثیری است که رفتار دانش آموز روی معلم می گذارد و بخش دیگر احساسی است که از این تأثیر بر معلم پیدا می شود و معلم احساس واقعیش را به دانش آموز می گوید.

۲۲. سوء رفتارهای خاص را به طور دقیق مشخص کنید نه اینکه به آن ها عنوان کلی بدهید.

وقتی دانش آموزان رفتار نادرستی انجام می دهند، معلم بر اساس رفتارشان نباید یک لقب نامناسب به دانش آموز بدهد بلکه می تواند ریشه ی انجام آن رفتار نادرست را پیدا کرده و به سوی حل آن گام بردارد.

۲۳. قاضی عادل باشید.

دانش آموزان می خواهند در کلاسی حضور داشته باشند که عدالت در آن جریان داشته و معلم آگاهانه قاضی عادل در کلاس باشد.

۲۴. نشان دهید از آنچه در کلاس جریان دارد، آگاهید.

معلم باید به روز باشد یعنی از آنچه در کلاس اتفاق می افتد آگاهی کامل دارد و مانع بروز مشکلات انضباطی زیاد می شود.

۲۵. از قدرت خود سوء استفاده نکنید.

معلم در کلاس قدرت قانونی دارد و باید به این نکته ی بسیار مهم توجه کند که از قدرت خود سوء استفاده نکند. اگر معلم از قدرت خود سوء استفاده کرد؛ دانش آموزان کاملاً متوجه شده و تصور می کنند که فقط به خاطر معلم بودن می توان این رفتارها را داشت.

۲۶. به رفتارهای طبیعی جنبه قانونی دهید.

قانونی کردن یک سری رفتارها باعث کاهش رفتارهای نادرست در دانش آموزان می شود. مثلاً اگر معلم چند دقیقه ی مشخص در هفته را به پرتاب موشک کاغذی اختصاص دهد، مشروط بر اینکه در طول هفته این کار انجام نشود، هم پرتاب موشک برای دانش آموزان جذابیت خواهد داشت و هم شاهد برقراری نظم در کلاس خواهید بود.

۲۷. به سخنان دانش آموزان خود گوش دهید.

گوش دادن به سخنان دانش آموزان، یکی از مهم ترین اقدامات پیشگیرانه برای انضباط در کلاس است. در این فن؛ معلم با مهارت به سخنان دانش آموز گوش می دهد حتی شاید نیاز به تأیید یا تکذیب حرف او نداشته باشد. همین که گوش دهد برای دانش آموز کافی است و شاید فقط با یک سر تکان دادن یا گفتن آوایی مانند اوهوم و... کار به درستی انجام شود.

۲۸. دانش‌آموزان را با احترام صدا کنید.

وقتی معلم دانش‌آموزان را با آقا یا خانم یا جان خطاب می‌کند حس احترام و بالغ بودن به دانش‌آموزان منتقل شده، احساس مهم بودن می‌کنند و همین امر باعث کنترل هیجانات و آگاهی بر رفتارشان می‌شود.

۲۹. نام دانش‌آموزان را به خاطر بسپارید.

یکی از کارهای واجب معلمین به یاد سپردن نام دانش‌آموزان است. در این صورت دانش‌آموزان اگر رفتار نادرستی در کلاس داشته باشند معلم می‌تواند با روش صدا زدن نام کودک نظم را به کلاس برگرداند.

۳۰. انتظارات خود از نیازهای دانش‌آموزان را با هم در نظر بگیرید.

اگر معلم از دانش‌آموزان انتظاراتی مثل دست بلند کردن پیش از صحبت کردن و یا نپرسیدن میان حرف زدن دیگران و... دارد حتماً باید با دانش‌آموزان مطرح کند و همچنین نیازهای دانش‌آموزان را ببیند و به نظرات آن‌ها گوش دهد.

۳۱. امور متداخل را سازمان دهی کنید.

معلم حرفه‌ای برای همه‌ی اتفاقات و حوادث کلاسش برنامه دارد و به‌طور منظم می‌تواند همه چیز را در کلاس سازمان دهی کند و همین امر باعث نظم و انضباط در کلاس می‌شود.

۳۲. آمادگی کامل داشته باشید.

وقتی معلم وارد کلاس می‌شود باید کاملاً آماده بوده و برای همه‌ی لحظه‌های کلاس برنامه داشته باشد. هر چقدر معلم آماده‌تر و مطمئن‌تر باشد مشکلات کمتری در کلاس پیش می‌آید.

۳۳. پیش از شروع درس حواس دانش‌آموزان را متمرکز کنید.

اصل قانون مادر بزرگ می‌گوید شخص باید از رفتارهای مناسبی که بیشتر انجام می‌شود به عنوان پاداش برای رفتارهایی که تکرار کمتری دارد، استفاده کند.

۳۴. وقت شناس باشید.

۳۵. نتایج تکالیف را زود اعلام کنید.

اعلام نتایج تکالیف برای دانش‌آموزان اهمیت زیادی دارد و می‌خواهند هرچه زودتر نتایج کارهای خودشان را ببینند. اگر معلمان دیر بازخورد هایشان را اعلام کنند انجام تکالیف برای دانش‌آموزان بی‌معنا می‌شود.

۳۶. به قوانین و رویه‌ها توجه کنید.

مدرسه قوانینی دارد و شایسته است این قوانین برای دانش‌آموزان بیان شده، چاپ شود و در دست تک‌تکشان قرار گیرد و یا به دیوار مدرسه نصب گردد. قوانین را به دانش‌آموزان شرح دهید و با گفت‌وگو به توافقی همگانی برسید.

۳۷. پیش از شروع درس حواس دانش‌آموزان را متمرکز کنید.

اگر دانش‌آموزان حواسشان جمع نباشد باعث بی‌نظمی در کلاس می‌شوند. پس بهتر است معلم پیش از شروع درس، متناسب با ویژگی‌های منحصربه‌فرد هر دانش‌آموزان؛ راهکاری برای جلب تمرکز دانش‌آموزانش داشته باشد.

۳۸. دانش‌آموزان را متعجب و غافلگیر کنید.

معلم اطلاعات فردی و خانوادگی زیادی از دانش‌آموزان خود به دست بیاورد و در صورت لزوم در کلاس موفقیت‌های خارج از کلاس دانش‌آموزان را بیان کند. در این صورت نه تنها رابطه‌ی دانش‌آموزان با معلم متحکم می‌شود، بلکه متوجه رابطه‌ی معلم با والدین نیز می‌شوند پس بنابراین بیشتر بر رفتار خودشان آگاهی و حضور پیدا می‌کنند.

۳۹. گروهی کارکردن و حس در گروه بودن را به وجود آورید.

معلم شرایطی در کلاس فراهم آورد تا دانش آموزان بتوانند گروهی کار انجام دهند زیرا کار گروهی احساس تعلق به وجود می آورد و این احساس تعلق، برای کار و تلاش به دانش آموزان انگیزه می دهد.

۴۰. از دانش آموزان تشکر کنید.

وقتی دانش آموزی کاری انجام می دهد حتماً از او تشکر کنید. معلم باعث می شود دانش آموزان متوجه شوند که مورد توجه و قدردانی قرار گرفته اند.

۴۱. در مواقع لازم به دانش آموزان هشدار دهید.

معلم هیچ وقت نباید دانش آموز را تهدید کند. زیرا باعث خصومت و دشمنی بین آن ها می شود. معلم فقط می تواند در مواقع لزوم اخطار دهد.

۴۲. سرحال و خوش رو باشید.

معلم نباید مشکلاتش را در کلاس بروز دهد و یا درباره ی آن ها حرفی بزند. باید سرحال و خوش رو باشد زیرا کوچک ترین مشکل معلم روی دانش آموزان تأثیر زیادی می گذارد.

۴۳. قابل رؤیت و گاهی غیر قابل رؤیت باشید.

گاهی نیاز است معلمان با شناخت دانش آموزان خود، خودشان را در معرض قرار دهند و دانش آموزان متوجه حضور معلم باشند و گاهی هم نیاز است که خود را نشان ندهند و در آرامش و سکوت در کلاس پرسه بزند و کسی متوجه حضور او نشود.

۴۴. به دانش آموزان فرصت فکر کردن بدهید.

گاهی معلم از دانش آموزان می خواهد سوال هایشان را بپرسند و سریع پاسخ بگیرند اما بهتر است فرصتی به آن ها داده شود تا خودشان بیشتر فکر کنند.

۴۵. به جای واژه ی «تو» از «ما» استفاده کنید.

وقتی از واژه ی ما استفاده شود همکاری متقابل در آن دیده می شود، پس چه بهتر که معلمین بیشتر از این واژه استفاده کنند تا «شما» یا «تو».

۴۶. سمبلی از رفتار مطلوب باشید، ریا و تظاهر نکنید.

شایسته است معلم و بزرگسال به حرفی که می زند عمل کند و یا حرفی را بزند که می داند بدان عمل می کند. در واقع عمل و سخنش نباید در تضاد و تناقض بایکدیگر باشد. زیرا دانش آموزان به رفتار معلم بیشتر اهمیت می دهند تا گفتار و کلامش!

۴۷. نپرسید چرا؟

وقتی دانش آموزی کاری می کند و معلم می خواهد دلیل آن را بداند نباید چرا پرسد زیرا ممکن است دلایل دانش آموز برای معلم باورپذیر نباشد و همین موضوع بچه را گیج می کند. به جای پرسیدن چرا (که سودی هم ندارد) پرسش های سنجش گرایانه پرسید تا نتیجه بخش باشد. پرسش هایی مانند: چطور شد که...؟ چگونه...؟ چه اتفاقی افتاد که...؟ و...

۴۸. دانش آموزان را در پیدا کردن راه حل مشکلاتشان یاری کنید.

وقتی دانش آموزی دچار مشکل می شود معلم بعد از انعکاس احساسات آن دانش آموز باید شرایط را طوری قرار دهد که خود دانش آموز راه حل مشکل را پیدا کند زیرا اگر معلم به تنهایی راه حل مشکل را در اختیار دانش آموز قرار دهد اعتماد به نفس دانش آموز پایین می آید.